

- Dell, C.I., 1973: Vivianite, an authigenic phosphate mineral in Great Lakes sediments. Proc. 16th. Conf. Great Lakes Res. 1027-1028.
- Rappol, M., 1983: Glacigenic properties of till. Thesis, Univers. of Amsterdam. 225 pp.
- Rappol, M., 1984: Till in southeast Drente and the origin of the Hondsrug Complex, The Netherlands. Eiszeitalter und Gegenwart, 34. 7-27.
- Riezebos, P.A. and M. Rappol, 1987: Gravel to sand-sized vivianite components in a Saalian till layer near Borne (The Netherlands). Geologie en Mijnbouw, 66. 21-34.
- Ritz, C., E.J. Essene & D.R. Peacor, 1974: Metavivianite, a new mineral. American Mineralogist, 59. 896-899.
- Rosenquist, I.Th., 1970: Formation of vivianite in Holocene clay sediments. Lithos, 3. 327-334.
- Van Calker, F.J.P., 1885: Diluviales aus der Gegend von Neu-Amsterdam. Zeitschrift der Deutsch. Geol. Gesell., Bd. xxxvi. 792-803.
- Zwaan, P.C. & G. Kortenbout van der Sluys, 1971: Vivianite crystals from Haren, Noord-Brabant province, The Netherlands. Scripta Geologica, 6. 1-7.

OM AANDACHT AAN TE SCHENKEN

- Moet U de HVR-contributie 1988 nog betalen? Doe het dan snel, immers het nieuwe jaarboek 1988 - met weer vele interessante bijdragen over ons heem - komt deze maand nog uit. Als lid ontvangt U het jaarboek pas dan nadat de contributie bij de HVR binnen is.
- Een eventuele adreswijziging s.v.p. direct melden bij de HVR, Kerkplein 10, St.O'berg.
- Boeken, tijdschriften e.d. neemt de HVR altijd graag aan voor het houden van boekenmarkten ten bate van het onderhoud van het museum.

Fotografen in de Roerstreek en Roermond (3)

Jos Erdkamp

Zoals in de vorige aflevering werd aangekondigd volgt hieronder het overzicht van fotografen in Roermond in de periode 1843-1888. Deze lijst is gebaseerd op advertenties in de Maas- en Roerbode en aangevuld met gegevens uit enkele andere bronnen. Zie de volgende pagina.

In de literatuur op fotohistorisch gebied staan ook nog enkele gegevens. Zo schijnt de naam van de heer Lack Sax te moeten zijn: Loek Sax, waarbij Loek dus de voornaam is (5), of Loet Sax. De heer Sax is ook in andere steden geweest, zoals Groningen (1858), Utrecht (1858-1859) en Amsterdam (1860-1863).

Carl Rensing, waarvan Roermond een daguerreotypie bezit, is tijdens een aantal jaren reizend daguerreotypist geweest. Hij heeft gewerkt van ca. 1840 tot 1890 (6).

Wilhelm Penning heeft in het begin van de jaren 1870 in een atelier in Alkmaar gewerkt. Het is niet bekend wanneer hij uit Alkmaar is vertrokken (7).

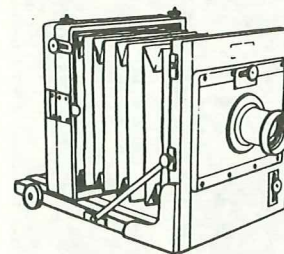
In de Roerstreek hebben diverse amateurfotografen hun hobby beoefend. Een van deze fotografen was Jan Hilgers uit Herkenbosch. Aan de hand van twee gesprekken met zijn zoon, dhr. J. Hilgers uit Melick, heb ik onderstaand verhaal samengesteld.

Johannes Hilgers werd op 24 juni 1876 in de gemeente Melick-Herkenbosch geboren. Rond de eeuwwisseling werkte en woonde hij in Odenkirchen, een plaats ten zuiden van Mönchen-Gladbach. Hij was metselaar van beroep. In deze tijd heeft hij van een amateurfotograaf de fotografie geleerd.

Naam	eerste advertentie	laatste advertentie
A. Reijners	27-7-1850	31-8-1850
P. Weijnen	17-3-1855	24-3-1855
(bovenstaande gegevens uit "Marktberigten te Roermond")		
L. Sax en co.	6-2-1858	6-3-1858
(6-2-1858 zijn ze nog in Weert, maar kondigen hun bezoek al aan. Hun laatste werkdag in Roermond is 14-3-1858)		
J. Horn	8-10-1859 (enige advertentie)	21-4-1866
J. Lorient	5-5-1860	(enige advertentie)
E. Huisman	25-5-1861	(enige advertentie)
H. Rijcken	25-5-1861	(enige advertentie)
J.F. van Elewijck	19-9-1863	25-4-1868
Ed. Selbach	31-10-1863 (kondigt hierin vertrek aan)	
B. Schwarz	9-9-1865	30-9-1865
T. Diepenbach	21-9-1867	1-10-1870
(eerst reizend fotograaf. M.i.v. 1-10-1869 gevestigd (1))		
A.W. Gerretse	22-5-1869	27-11-1869
A. Diepenbach	14-5-1870 (overleden op 26-1-1876 (2))	
H. Dandoy	18-6-1870 (enige advertentie)	
?	20-12-1873 (enige advertentie)	
A. Zernits	(geen advertentie bekend. Als fotograaf genoemd in het "Adresboek der stad Roermond" van 1875. Staat in jaren 1880 nog als fotograaf in bev. reg. ingeschreven)	
Wed. A. Diepenbach	5-2-1876	30-12-1876
(trouwt op 8-2-1877 met A. Lasinsky, fotograaf te Venlo (3))		
W. Penning	28-10-1876 (werkte voorheen bij wed. Diepenbach. Overleden te Roermond op 24-3-1883 (4))	
A. Lasinsky	3-3-1877 (tot na 1888)	
J. Schomers	7-8-1880 (enige advertentie)	
(vestiging volgens bev. reg. 5-5-1880 en vertrekt 15-6-1883)		
Wed. W. Penning	31-3-1883	21-4-1883
P. Maas	30-5-1885 (enige advertentie)	

Hij benutte elke kans om er iets bij te leren. Toen hij eens werkte aan een fotozaak vond hij een aantal kisten met glasplaatnegatieven, die hij bestudeerde als hij daartoe maar even de kans kreeg.

In Duitsland heeft Jan ook zijn camera gekocht. Dit toestel is nu in het bezit van zijn zoon. Het is een houten camera met balg, voor 10 x 15 cm glasplaten. De voorkant staat vast en de achterkant wordt uitgetrokken over de neerklapbare bodem. In de achterkant kon een matglas worden geschoven of een plaathouder met een lichtgevoelige glasplaat. Jan was geen voorstander van camera's zonder matglas. Hij vond dat de foto-

graaf moest kunnen zien wat hij fotografeerde.

De opsteekbare gordijnsluiters is verloren gegaan.

In 1916 is de familie in Herkenbosch komen wonen. Jan had geen atelier of donkere kamer. Het ontwikkelen en afdrukken vond plaats in de kelder. Soms kwamen mensen om hun portret

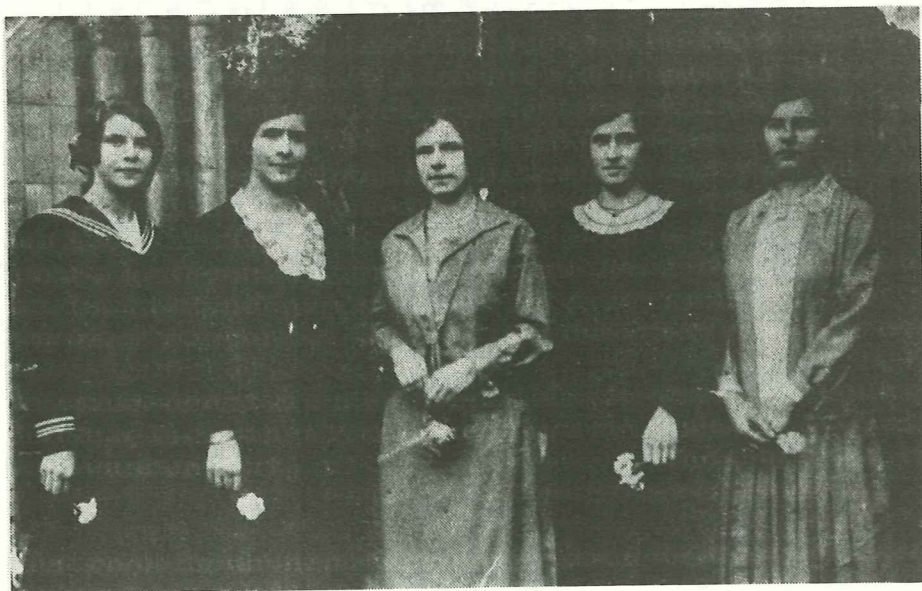
op te laten nemen. Deze opnamen werden in de tuin gemaakt. Jan had als attributen een witte vacht, een witte stoel en een op doek geschilderde achtergrond van enkele meters groot. Deze was op een raamwerk van latten vastgemaakt en stond in de gang als hij niet werd gebruikt. Als er een opname gemaakt moest worden werd het geval door de voordeur naar buiten gedragen. Omdat de deuropening niet hoog genoeg was had Jan het overlicht naar boven scharnierend gemaakt. Via het pad naast het huis droeg men de achtergrond naar de tuin. Hier werd hij tegen het huis neergezet. Op deze achtergrond was een hal afgebeeld. Jammer genoeg is dit doek verloren gegaan.

Naast portretten maakte Jan ook dorpsgezichten en opnamen van optochten.

Aan het eind van de jaren '30 is Jan gestopt met fotograferen. Hij is gestorven op 21 augustus 1959.

Zijn zoon Joep heeft de hobby overgenomen en is pas enkele jaren geleden gestopt met fotograferen.

De negatieven en de meeste foto's van Jan Hilgers zijn in de loop der jaren verloren gegaan. In Herkenbosch zullen er echter nog veel foto's van hem bewaard worden. De foto bij dit artikel is door Jan Hilgers gemaakt ca. 1925.

. . . van links naar rechts: Lies, Tiel, Marie, Neel en Nel Claessen uit Herkenbosch

Voor het verdere onderzoek naar de andere amateurfotografen heb ik uw hulp nodig. In ieder dorp was er vroeger wel iemand die foto's maakte uit liefhebberij en die ook foto's maakte als mensen er om vroegen. Misschien kunt u zich zo iemand nog herinneren.

Achter in deze "Klepper" is een formulier opgenomen waarop enkele vragen staan. U kunt een belangrijke bijdrage leveren aan het slagen van dit onderzoek door de vragen te beantwoorden. Elk gegeven, hoe onbelangrijk het ook schijnt, is waardevol bij het opsporen van de fotografen in de Roerstreek. De vragenlijst is zo samengesteld dat u verwezen wordt naar de vragen die voor u van toepassing zijn. Als u niet verwezen wordt naar een bepaalde vraag kunt u verder gaan met de eerstvolgende vraag.

Bij veel vragen kunt u een of meerdere antwoorden aankruisen, terwijl op andere plaatsen iets ingevuld moet worden. Als u hierbij iets niet weet kunt u dit aangeven met een vraagteken. U kunt verder gaan op een blanco vel als u meer schrijfruimte nodig heeft.

Voor vragen en opmerkingen kunt u 's avonds en in het weekend bellen naar 04752-4334. Op maandagavond: 04752-2895.

Noten:

1. Maas- en Roerbode. 6-11-1869
2. Gemeente Archief Roermond. Overlijdensakte nr. 17 1876
3. Gemeente Archief Roermond. Huwelijksakte nr. 9 1877
4. Gemeente Archief Roermond. Overlijdensakte nr. 79 1883
5. De invoering der fotografie in Utrecht/G.A. Evers in: Lux jrg. 29 (1918). - p. 151
6. Fotografie in Nederland: 1839-1940 / red. I. Leijerzapf. - 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1978. - p. 103-105
7. Alkmaarse fotografen in de 19de eeuw / P. Boer in: Alkmaars jaarboekje jrg. 9 (1973). - p. 129

Artikelen, berichten etc. voor de volgende Klepper s.v.p. inleveren vóór 15 juni a.s.

Fotografen in de Roerstreek en Roermond (4)

Jos Erdkamp

De tweede amateurfotograaf in deze reeks is Hendrikus Simonis. Hij werd op 7 juni 1896 in Montfort geboren en heeft daar, afgezien van een korte onderbreking, ook zijn hele leven gewoond. Hendrikus is in het ziekenhuis van Roermond overleden op 8 september 1972. In de tussenliggende jaren heeft hij talloze foto's gemaakt van alles wat hem boeide en soms ook van minder boeiende onderwerpen, die dan wel bijdroegen aan de financiering van zijn hobby. Hendrikus was van mening dat hij zoveel mogelijk moest fotograferen. Zelfs als hij een wandeling maakte of op zakenreis ging, nam hij een camera mee.

Simonis werkte in de bouw en hij schijnt rond 1920 te zijn begonnen met fotograferen omdat hij vast wilde leggen wat hij bouwde. Hij heeft dan ook een grote hoeveelheid foto's nagelaten die mooi de ontstaansgeschiedenis van allerlei bouwwerken laat zien.

Verder maakte Hendrikus vooral veel portretten. De foto's die Hendrikus van zijn gezin heeft gemaakt hebben een levendigheid die in de geposeerde portretten ontbreekt. Dit was wel bij meerdere fotografen het geval.

De kunst van het fotograferen heeft hij ook aan zijn vrouw doorgegeven. Deze maakte namelijk de portretopnamen als hij er niet was. Verder heeft zij geen foto's gemaakt.

Net als andere amateurs probeerde Simonis de produkten van de vakfotografen na te bootsen. In de professionele ateliers poseerde de klant voor een geschilderde achtergrond. Vaak hield hij een hand aan de rugleuning van een stoel. In plaats van de stoel gebruikte de fotograaf ook wel een bloementafeltje om het tafereel aan te kleden. Deze voorwerpen vinden we ook terug in de portretten die Hendrikus heeft gemaakt. Het tafeltje nam hij zelfs wel eens mee als hij bij mensen thuis een opname ging maken. Als achtergrond gebruikte hij muren, deuren, heggen en zelf gemaakte achtergronden. Deze laatste maakte hij door behangpapier op een raamwerk van latten te plakken. Ook heeft hij de geschilderde achtergronden uit de professionele studio's nagebootst. Een mooi voorbeeld hiervan is de getekende achtergrond in zijn zelfportret, dat bij dit artikel is afgedrukt.

Simonis heeft met verschillende camera's gewerkt. Zijn eerste toestel was een grote houten balgcamera, vergelijkbaar met die van Jan Hilgers uit Herkenbosch. Dit apparaat is zoek geraakt na het uitgeleend te hebben aan een vakfotograaf. Verder had Hendrikus nog een kleinere dichtklapbare

platencamera, die hij later heeft ingeruild voor een box-camera. Deze rolfilmbox van het merk Ferrania had hij altijd bij zich. Het is niet duidelijk of hij nog meer toestellen heeft gebruikt. De verschillende afmetingen van de negatieven duiden hier wel op.

Voor de oorlog drukte Hendrikus zijn foto's zelf af. In de kelder had hij hiervoor een hoek ingericht. De flessen met chemicaliën stonden in een nis, terwijl op een tafel plaats was voor enkele grote porceleinen schalen. Hierin werden de afdrukken ontwikkeld. Een rode en een blauwe gloeilamp zorgden voor de verlichting. Fotopapier is niet gevoelig voor rood licht, dat dus gebruikt kan worden als lichtbron in een 'donkere' kamer. De blauwe lamp heeft hij waarschijnlijk gebruikt voor het maken van contactafdrukken van de negatieven op fotopapier.

Zijn kinderen mochten nooit in de kelder komen als hij met het fotowerk bezig was. Dit schijnt hij hen uitdrukkelijk ingeprent te hebben, want dit verbod is het eerste dat zij zich nu herinneren van de donkere kamer activiteiten van hun vader. Als zij hem vroegen wat hij in de kelder deed, antwoordde hij hen dat hij daar toverde.

De creativiteit van Hendrikus manifesteerde zich ook in de donkere kamer. Veel van zijn foto's zijn rond of ovaal afgedrukt. Ook combineerde hij meerdere portretten op één vel fotopapier. In Roermond kocht hij speciaal papier waarop een sierlijk motief was gedrukt, b.v. bloemen. In dit motief was een lijstje verwerkt, waarbinnen een portret kon worden afgedrukt.

In de oorlog is het huis van Hendrikus door granaten verwoest. Veel van zijn fotomateriaal is toen vernield. Na de oorlog fotografeerde hij nog wel, maar de afdrukken liet hij maken door fotozaak Binsbergen in Roermond. Na zijn dood zijn een aantal foto's en negatieven bij zijn kinderen terecht gekomen. Tijdens het opruimen van de zolder gebeurde er echter nog een ongeluk, waarbij vele glasplaten verloren gingen. Spulletjes die men niet meer wilde bewaren werden door het dakvenster naar buiten gegooid. Een doos met glasnegatieven verliet het huis ook via deze weg! Gelukkig zijn andere glasplaten wel bewaard. De HVR heeft, naar aanleiding van deze artikelenreeks, een aantal van zijn glasnegatieven gekregen. Afdrukken hiervan zullen bij een gepaste gelegenheid gepubliceerd worden.

De gegevens rond Hendrikus Simonis zijn afkomstig van J. Simonis uit Maastricht en L. van Pol-Simonis uit Montfort.

Aan het vorige nummer van de 'Klepper' was een formulier toegevoegd waarop de lezer enkele gegevens in kon vullen. Vooral met betrekking tot de amateurfotografen ben ik afhankelijk van de tips van lezers. Tot mijn teleurstelling

heb ik maar twee formulieren teruggekregen. Bij deze wil ik de beide inzenders danken voor hun moeite. De overige lezers wil ik nogmaals vragen het vragenlijstje in te vullen, dat op de laatste pagina van de vorige 'Klepper' is afgedrukt. U kunt ook op elke maandagavond de HVR opbellen (04752-2895) en doorgeven wat u nog weet. Door het formulier te gebruiken komt de informatie zeker bij mij terecht.

Als u onderstaande lijst van Roermondse vakfotografen en fotozaken in de periode 1880-1940 kunt aanvullen, zou ik het zeer op prijs stellen als u ook dit zou doorgeven.

American Automatic Photo Cy.
L. Bingen-Rietjens
Binsbergen

J.H. Corstjens
J. van Faassen
Hegemann & Bingen
Hegemann & Bingen, Weers
M. Koch
P. Korfmacher
H. Lenarts

Meijers
G. Pisters
Sohl
Steensel van der Aa
H.J. Tollens
Ch.J.H. van Waegeningh
C.G. Weers
Jac. van Wijk

. . . Hendrikus Simonis . . .

OM AANDACHT AAN TE SCHENKEN

- Een eventuele adreswijziging s.v.p. direct doorgeven aan de HVR, Kerkplein 10, 6077 AA St. Odiliënberg.
- Het hele jaar door kunnen boeken, tijdschriften etc. aan de HVR worden afgestaan voor het houden van boekenmarkten ten bate van het museum.
- De volgende Klepper verschijnt in de eerste helft van oktober. Kopij hiervoor gaarne inleveren vóór 15 september a.s. Door op tijd in te leveren kan het redaktiewerk, het drukken en het verzendklaar maken van de Klepper dan in een normaal tempo verlopen.

Vierdaagse HVR-reis

J. ROS, tekst
H. VERHEES, tek.

ELFDE HVR-REIS VOERDE NAAR HET ODENWALD

Op verzoek van de redactie van 'De Klepper' wordt dit wegens acute ruimtenood in het blad een ietwat beknopte versie van wat ik in eerste instantie had gecomponeerd als verslag van de elfde HVR-Pinksterreis. Ditmaal was het voor nagenoeg allen onbekende Odenwald het doel. Weinigen (behalve dan de deelnemers van nu) zullen weten dat dit een Westduits middelgebied is, omzoomd door Rijn, Main en Neckar, met Darmstadt in het noorden en Heidelberg in het zuiden. Het is voor tweederde bedekt met bos en telt maar weinig bewoners.

Weschnitz, dorpje van de gemeente Fürth, en aldaar de Erbacher Hof van de familie Helmut Schote waren op Pinksterzaterdag het doel van het 55-koppig gezelschap dat evenals vorig jaar onder aanvoering stond van Herbert Dahmen en Pierre Wolters. Op de bok trof men als gebruikelijk de onverstoerbare Lei Knoben. Een uitgebreid programma lag er om afgewerkt te worden en dusdoende werd ook de eerste reisdag voluit benut als 'werk'-dag. Rond het middaguur arriveerde het gezelschap dan ook in Lorsch waar na de maaltijd een uitvoerig bezoek werd gebracht aan de drie restanten van de vroeg-middeleeuwse Benedictijnerabdij ('Reichsabtei' - Karel de Grote heeft er viermaal zitting gehouden) ter plaatse: de Königshalle, de voorkerk van de verdwenen abdijkerk en de tiendschuur. De eerste gebouwen van het complex werden reeds rond het jaar 760 opgetrokken.

Eveneens interessant in Lorsch bleek het tabakmuseum, gevestigd in het voormalige raadhuis. Met grote foto's, werktuigen en grondstoffen wordt daar een beeld gegeven van een tabaksteelt en -verwerking (tot merendeels sigaren en sigaretten) die ter plaatse

"niet-hvr" activiteiten

KASTEEL DALENBROEK. (door Rob Grüben)

In het kader van een afstudeerproject aan de Technische Universiteit van Delft is deze zomer begonnen met een onderzoek naar de bouwgeschiedenis van kasteel Dalenbroek te Herkenbosch. Het opmeten, intekenen en dokumenteren staan hierbij centraal. Het is de bedoeling de gegevens en resultaten die aldus verkregen worden in de toekomst te publiceren. Mede gezien dit voornemen is het zeer wenselijk de geschiedenis van het kasteel ook vanuit andere gezichtspunten te bekijken. Ik denk bijvoorbeeld aan informatie uit genealogische, historische of topografische hoek. Mocht u dan ook materiaal hebben dat een beter inzicht kan geven in de (bouw)-geschiedenis van het kasteel dan houd ik mij van harte aanbevolen. Hieronder volgen een aantal aparte punten.

Genealogisch: Het kasteel is omstreeks 1326 gesticht door Godfried I van Heinsberg. Hierna hebben de volgende geslachten heerlijkheid en slot in eigendom gehad: van Vlodrop, van Pallandt, van Rollingen (of: de Raville), van de Meer en van der Renne. Tot dusver ontleen ik mijn gegevens voornamelijk aan Sivrê (PSHAL XXVI (1889), p. 76-166). Welkom is alle aanvullende informatie omtrent de stambomen van bovengenoemde families.

Historisch: Historisch heb ik nog hoegenaamd geen onderzoek verricht. Vooral interessant lijkt mij de positie van de Gulikse Heerlijkheid Dalenbroek in het Overkwartier van Gelre (de leenroerigheid speelt hierbij een overheersende rol). Verder kan ook de kerkelijke geschiedenis van de heerlijkheid meer licht op de zaak werpen, terwijl natuurlijk ook losse geschiedkundige aantekeningen van belang kunnen zijn.

Topografisch: Van groot belang is ook een inventarisatie van het bekende topografische materiaal. De verschijningsvorm hiervan kan variëren van landkaart tot gedetailleerde tekening (o.i.d.) van het kasteel zelf.

Oude foto's / Ansichten: Mogelijk zijn gedurende de laatste W.O. enkele foto's van de ruïne gemaakt. Zij was toen immers schuilplaats voor vele mensen uit de omgeving. Indien u in het bezit bent van foto's uit de Tweede Wereldoorlog of andere oude ansichten dan zou ik daarvan zeer graag een kopie ontvangen.

Wanneer u denkt informatie te hebben die mij van nut kan zijn dan verzoek ik u vriendelijk deze op schrift te stellen en/of kopiëren en te zenden aan de HVR. Eventuele kosten worden uiteraard vergoed. Vergeet u niet uw bronnen te vermelden?. Het adres van de HVR is Kerkplein 10, 6077 AA St.Odiliënberg. U kunt mij natuurlijk ook persoonlijk bellen (alleen in het weekend). 073-122103.

Fotografen in de Roerstreek en Roermond (5)

Jos Erdkamp

Gedurende de eerste decennia van het bestaan der fotografie werd deze kunst uitgeoefend door een kleine groep mensen, waarvan de meesten de fotografie als professie beoefenden, terwijl er maar enkelen fotografeerden als vrijetijdsbesteding. Debet hieraan waren de dure apparatuur de ingewikkelde procedé's en de veel tijd in beslag nemen van de handelingen die nodig waren bij het maken van een foto. In deze situatie kwam gedurende de jaren 1870 verandering door de uitvinding van de zogenaamde droge-plaat, die door de fotograaf vlak voor de opname moest worden voorzien van een lichtgevoelige laag en na de belichting snel moest worden ontwikkeld, kon de droge-plaat kant en klaar worden gekocht en hoefde niet gelijk na de belichting ontwikkeld te worden. Fotograferen werd voor meer mensen mogelijk en de eerste voor de amateur bestemde camera's verschenen al snel. Aan het eind van de jaren 1880 werden rolfilmcamera's geïntroduceerd en de fotograaf kon zijn foto's onder andere door Kodak laten ontwikkelen. Hoewel steeds goedkopere toestellen gemaakt werden en de amateur niet noodzakelijk zijn eigen opnamen moest afdrukken, duurde het toch nog lange tijd voordat een groter deel van de bevolking beschikte over een fototoestel. Het is opvallend dat, hoewel de rolfilm al vanaf ± 1890 beschikbaar was, de meeste amateurs nog lang gebruik maakten van de droge-plaat als opnamemateriaal. Uit een advertentie in "De Nieuwe Koerier" van 16 april 1892 blijkt dat in Roermond een winkel was die "photografische toestellen" verkocht en ook glasplaten en fotopapier voorhanden had. De advertentie laat een afbeelding zien van een grote balg-camera op statief, terwijl een persoon onder het zwarte doek staat. Met een dergelijke camera hebben ook Jan Hilgers en Hendrikus Simonis gewerkt, die in de voorgaande afleveringen voorgesteld zijn. Verder is er een box-camera afgebeeld die de naam "Zeus" draagt en die bestemd was voor glasplaten. Bij dit model zat een pakketje glasplaten achter in de camera in een zogenaamd wisselmagazijn. Aan de bovenkant van het fototoestel was een leren

zak bevestigd, die het mogelijk maakte de platen vast te pakken en te verplaatsen, zodat bij iedere opname een onbelichte plaat vooraan stond, terwijl er tijdens de verplaatsing geen licht aan de platen kon komen. Verder laat de tekening twee kleine reflexzoekertjes zien, vergelijkbaar met de zoekertjes zoals die nog tot ver in deze eeuw zijn toegepast in onder andere de Brownie en Agfa boxcamera's. Het interessante van deze advertentie is dat er uit blijkt dat er aan het eind van de 19e eeuw in Roermond en omgeving een markt bestond voor dit soort, voornamelijk op de amateur gerichte, artikelen.

L. BINGEN-RIETJENS,

ROERMOND,

Handel in Fotografische Toestellen.

VOORHANDEN:

Herzog platen; Aristo- en Celloidin papier.

PRIJSCOURANT OP AANVRAGE.

HVR-programma

- zo. - HVR-herfst(snert)wandeling; zie p. 2.
- 23 okt.
- vr. - Nabespreking HVR-Pinksterreis 1988. Zie p.4&5.
- 28 okt.
- zo. - HVR-boekenmarkt. zie p. 4.
- 13 nov.
- zo. - Tentoonstelling "100 jaar Zusters H.Graf in
- 27 nov. St.Odiliënberg."
- t/m zo. 8 jan. 1989.

SINT-MARTINUS door Marcel Richter.

Dit artikel beschrijft in het kort het levensverhaal en de legende van de H. Martinus. Omdat twee van de acht Roerstreekdorpen, namelijk Linne en Vlodrop, de H. Martinus tot hun patroon hebben en omdat de legende bij de meeste mensen alleen maar reikt tot de gebeurtenis met de bedelaar, leek het mij een goed idee om de gehele legende en de levensbeschrijving te publiceren.

Martinus werd in 316 geboren te Sabaria, thans Steinamanger in de provincie Pannonië in Hongarije, als zoon van een Romeins tribuun uit Pavia. Volgens zijn eigen verlangen werd hij catechumeen, geloofsleerling, in zijn tiende jaar. Op 15-jarige leeftijd werd hij door zijn vader gedwongen dienst te nemen in het Romeinse leger. Toen hij als overste van een Romeins cohort (420 à 600 manschappen) in Gallië vertoefde naderde hij, op zijn paard gezeten, in de avond van een koude novembersnacht de stad Amiens (Noord-Frankrijk). Daar zat in de stadspoort een halfnaakte man te bedelen en vroeg hem om Christus-wil een aalmoes. Het was een abnormaal strenge winter, zo streng dat velen van de bittere koude waren omgekomen. Aangezien Martinus niets anders bezat dan zijn wapens en zijn officiersmantel, de rest had hij al voor soortgelijk hulpbetoon verbruikt, greep hij naar zijn zwaard, deelde de mantel in tweeën, gaf de ene helft aan de bedelaar en trok de andere helft weer aan. Zijn gebaar van edelmoedigheid werd als een zwaar vergrijp gezien, want de officiersmantel was en bleef eigendom van de keizer. Als straf werd Martinus 's nachts op een bevroren vijver gezet. Maar ziet! In de ontzaglijke vrieskou werd hij verwarmd door stralen uit de hemel en toen Martinus zijn ogen ten hemel hief zag hij Christus zelf bedekt met de halve mantel die hij aan de bedelaar had gegeven. De Heer vertelde hem dat hij de bedelaar was aan wie Martinus het stuk mantel had gegeven. Toen hoorde hij Jezus met heldere stem zeggen tot de menigte om hem heen staande engelen: "Martinus, nog geen doopsel ontvangen hebbende, heeft mij met deze mantel bekleed". Kort daarop liet Martinus zich dopen. Hij was toen 18 jaar. Hij verliet toen ook het leger. Hij ging naar de H. Hilarius, bisschop van Poitiers, en werd zijn discipel. Deze wijdde hem tot exorcist, d.w.z. hij ontving een lagere wijding. Eerst was Martinus kluizenaar; later, toen de oude bisschop van Tours was gestorven, riep het ganse volk: "Martinus de weldoener moet onze bisschop worden!" Maar de heilige was steeds nederig man gebleven en geloofde zich die hoge plaats niet waardig. Hij verborg zich in een ganzehok, hopen dat men hem daar niet zou vinden. Maar de ganzen verrieden hem juist door hun luid en opgeschrikt gesnater. Toen werd hij, op 4 juli 371, tot derde bisschop van Tours gekozen. In deze functie stichtte hij enkele kloosters en abdijen (bv. de abdij van Marmoutier). In Tours liet hij een klooster bouwen, waar hij met 80 monniken leefden. De bisschop was reeds hoog bejaard toen hem op een visitatiereis te Candes, een parochie in zijn bisdom, een hevige koorts overviel. Hij bad onophoudelijk tot God hem uit de kerker van zijn sterfelijk lichaam te verlossen. Martinus overleed op 81-jarige leeftijd op 11 november 397. Hij werd begraven te Tours.

ONDERZOEK DIERGAARDE. De leden van de archeologische werkgroep van de Heemkundevereniging Roerstreek zijn in de maanden juli, augustus en september actief geweest nabij Diergaarde in de gemeente Echt. In november 1987 is aldaar door de HVR ook al enig onderzoek verricht met alleen een klein aantal Romeinse potscherven als resultaat. De aan de oppervlakte gevonden potscherven wezen echter op Romeinse bewoning, maar aan grondsporen kwam er in 1987 niets aan het licht. In de zomermaanden is dan ook een nieuwe opgravingscampagne gestart met als resultaat dat de aanwijzingen wel omgezet konden worden in grondsporen. Reeds de eerste dag van het onderzoek werden grondverkleuringen aangetroffen. Doordat het onderzoek kleinschalig was, kon de groep geen grote opgravingsputten met alle grondsporen aanleggen. Aan belangwekkende grondsporen kunnen we een aantal paalsporen en brandplek vermelden. Het aantal potscherven was ook vele malen groter dan bij de opgravingscampagne van 1987. Opvallend waren de vele brokjes maalsteen van het bekende lavagesteente uit de Eifel. Aan metaalvondsten kunnen we een fragment van een bronzen fibula als belangwekkendste vondst vermelden.

MAASDALPROJEKT. In het kader van het Maasdalproject hebben de Leidse archeologen Verhart en Wansleeven samen met studenten de prehistorische kollektie van de HVR en enkele particulieren doorgenomen. Deze vondstenstudie kon in 1988 niet geheel afgesloten worden. In 1987 heeft het Leidse duo een aantal opgravingsputten te Posterholt aangelegd. Voor 1988 stond de regio Venray op hun programma. Ook hier zijn een aantal opgravingsputten aangelegd en tal monsterboringen genomen. De regio Venray is de tweede regio die in het kader van het Maasdalproject nauwkeurig bestudeerd wordt. Het gehele Maasdal wordt archeologisch geïnventariseerd, maar enkele regio's zoals de Roerstreek in 1987 en Venray in 1988 worden nader bestudeerd. Bij het doornemen van alle Roerstreekvondsten komen soms nog verrassingen aan het licht. Zo is van een vindplaats nabij Putbroek (HVR-inv. no: 84) een vroegneolithisch Limburgscherfje aangetroffen. De karakteristieke botmagering was bij de registratie ontgaan, maar is gelukkig wel bij de bestudering van alle vondsten van deze plek wel waargenomen.

GLASVONDST. De afgelopen jaren heeft de HVR regelmatig vondstmeldingen gedaan van glasvondsten uit de ijzertijd. Het aantal vondstmeldingen bedroeg in 1987 slechts twee fragmenten van ijzertijdarmbanden. Beide vondsten waren ook nog niet afkomstig uit de Roerstreek maar gevonden te Beegden en Putbroek. Voor 1988 kunnen we slechts één glasvondst melden, maar deze wel uit de Roerstreek en wel uit St.Odiliënberg. Als oppervlaktevondst is een donkerblauw armbandfragment met vijf ribben gevonden. Mogelijk is de oorspronkelijke vindplaats elders gelegen, want het terrein is gedeeltelijk met grond van elders aangevuld. De donkerblauwe vijfribbige armbanden komen in de Roerstreek het meest voor. Aan de hand van het aantal ribben en eventuele versiering worden de armbanden getypeerd. De ruim 2000 jaar oude vondst (inv.no: 298-1) is opgenomen in de permanente expositie van het HVR-streekmuseum.

FOTOGRAFEN IN DE ROERSTREEK

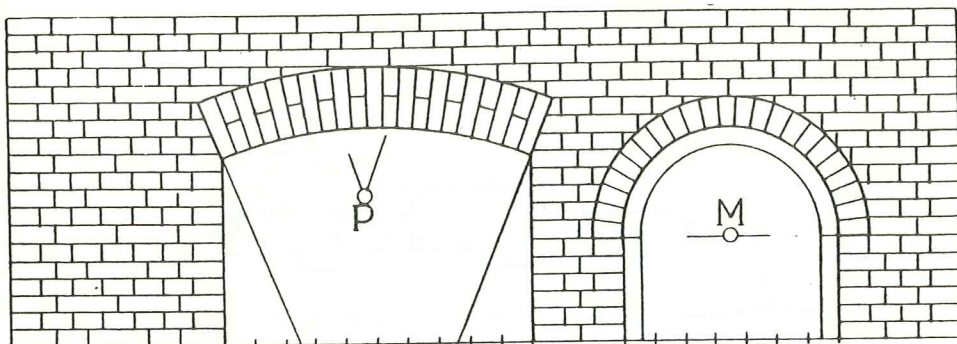
EN ROERMOND (6). door: Jos Erdkamp.

Helaas moet ik dit artikel beginnen met een correctie van hetgeen in de vorige Klepper werd afgedrukt. Onderwerp van deel vijf in deze serie was de overgang van natte-plaat naar droge-plaat en de hieruit voortvloeiende verbeteringen. In de tekst zoals die in de Klepper verscheen, ontbrak echter een regel, waardoor het artikel grotendeels onbegrijpelijk werd. Hieronder de zinnen zoals die hadden moeten zijn: "In deze situatie kwam gedurende de jaren 1870 verandering door de uitvinding van de zogenaamde droge-plaat. In tegenstelling tot de tot dan gebruikte natte-plaat, die door de fotograaf vlak voor de opname moest worden voorzien van een lichtgevoelige laag en na de belichting snel moest worden ontwikkeld, kon de droge-plaat kant en klaar worden gekocht en hoefde niet gelijk na de belichting ontwikkeld te worden."

Vanwege het voorbereiden van het artikel over fotografen, dat in het komende jaarboek zal verschijnen, was het niet mogelijk voldoende onderzoek te doen op het gebied van de amateurfotografen. In de volgende Klepper hoop ik echter iets te kunnen vertellen over Andreas Beckers, die in de periode tussen de beide wereldoorlogen actief was in Herkenbosch.

Ik wil de lezers nogmaals verzoeken mij te helpen bij dit onderzoek naar amateurfotografen in de Roerstreek. Als u dergelijke amateurs kent zou ik het zeer op prijs stellen indien u dit aan de HVR zou doorgeven.

Het hierboven al genoemde artikel in het komende jaarboek zal gaan over de beroepsfotografen die in Roermond gewerkt hebben in de periode 1839 - 1900. Het artikel bestaat uit twee delen: een algemene tekst over de gang van zaken, zoals die te rekonstrueren valt uit voornamelijk advertenties en een lijst van alle fotografen met een zo nauwkeurig mogelijke opgave van adressen en data. Hierdoor is het mogelijk oude foto's nauwkeuriger te dateren dan voorheen. Hoewel het artikel over fotografen in Roermond gaat is het zeker van belang voor de Roerstreek. De inwoners van onze streek waren namelijk aangewezen op de diensten van ateliers in Roermond.

kunnen ook voormalige bewoners en/of buren een waardevolle bron vormen voor informatie.

Naast deze vraaggesprekken kan archief-, literatuur- en kaartonderzoek veel gegevens boven water brengen.

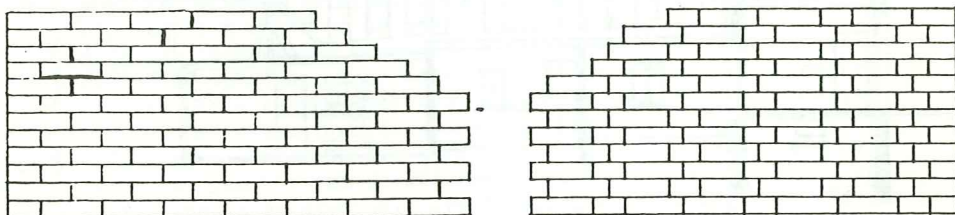
De aldus verzamelde gegevens worden in de al eerder genoemde vragenlijst verwerkt en als er veel materiaal is gevonden in een aanvullend rapport.

AFWERKING.

Als alle gegevens zijn verwerkt, worden van de tekeningen, veldschetsen, vragenlijst, eventueel aanvullend rapport en de foto's, een tweetal extra afdrucken gemaakt. Van al dit materiaal worden dan drie identieke dossiers samengesteld. Een dossier gaat samen met de originele calqtekening en de negatieven naar het SHBO voor verder wetenschappelijk onderzoek. Een dossier is bestemd voor het HVR-archief (bouwkundige monumenten, alwaar het voor geïnteresseerden is te raadplegen. Het derde dossier is bestemd voor de bewoners van het onderzochte pand. Vergezeld van een kleine attentie wordt dit dossier aan de bewoners aangeboden als dank voor de verleende medewerking.

Dit is in het kort samengevat de werkwijze voor het uitgebreid documenteren van boerderijen zoals die door de HVR wordt gevolgd. Afhankelijk van diverse omstandigheden neemt zo'n onderzoek met de uitwerking enkele weken tot enige maanden in beslag. Dit komt voornamelijk omdat de werkzaamheden plaats vinden op zaterdagen en in de avonduren, want het is net als het andere HVR-werk allemaal (onbetaald) vrijwilligerswerk.

Tevens is dit de oorzaak dat het aantal opmetingen en verder onderzoek tot enkele stuks per jaar beperkt blijft. In de volgende Kleppers gaan we de resultaten van de diverse opmetingen publiceren.

FOTOGRAFEN IN DE ROERSTREEK

EN ROERMOND (7). door Jos Erdkamp.

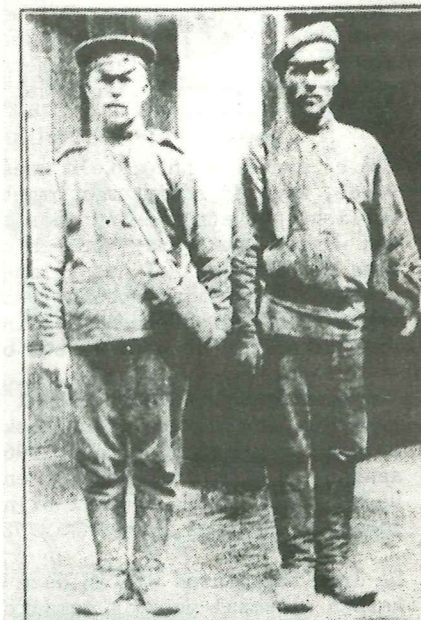
In de jaren voor de eerste wereldoorlog verhuurde men kamers bij "Franssen Hannes" in Herkenbosch. Op zich zou dit feit al lang vergeten zijn, ware het niet dat Andreas Beckers er een kamer huurde in 1912. Vanaf dat jaar heeft hij een grote rol gespeeld in het Herkenboscher verenigingsleven.

De derde amateur in deze artikelen-serie is niet erg opvallend geweest als fotograaf. Het maken van foto's was maar een van de vele liefhebberijen waar hij zich mee bezig hield. Andreas Beckers had een sterke behoefte om zich creatief te ontplooiën. De fotografie was maar een van de vele beschikbare media. Hij heeft zich in de loop der jaren ook bezig gehouden met toneel, tekenen en schilderen en muziek. Behalve dat hij zangles gaf, speelde hij piano, klarinet, saxofoon, viool en citer. Dit schijnt nog niet voldoende te zijn geweest om de vrije tijd te vullen. Andreas was ook nog lid van de duivenclub en de handboogvereniging. Bovendien ging hij wel eens op jacht. Van de verenigingen waar hij lid van was maakte hij vaker groepsfoto's. Hij maakte geen foto's om te verkopen en als iemand naar hem toe kwam voor een portretopname nam hij dit wel op, maar de foto's werden dan weggegeven en niet verkocht.

Naast de groepsfoto's van verenigingen heeft hij vooral opnamen gemaakt van zijn familie. Ook nam hij zijn camera wel eens mee als hij ging jagen. Zoals de andere fotografen maakte hij bovendien foto's van op- tochten en andere gebeurtenissen.

In de Katholieke Illustratie van 21 augustus 1915 staat een foto van twee Russen, die uit Duitse krijgsgevangenschap ontsnapt waren en die door de Nederlandse grenswacht waren opgepakt. De fotograaf was A. Beckers. Zeer waarschijnlijk is dit 'onze' Andreas Beckers.

Wanneer Andreas is begonnen met fotograferen is niet meer te achterhalen, maar dit moet vóór 1914 zijn geweest. De camera die hij lange tijd heeft gebruikt en waar hij waarschijnlijk ook mee begonnen is, was van hetzelfde type als de toestellen van de fotografen Hilgers en

ONDERNEMENDE LUI:
twee te Melrik bij Roermond door
de Hollandsche grenswacht op-
gepakte Russen, uit Duitse
krijgsgevangenschap in uniform
ontvlucht. Foto A. Beckers.

Simonis.

Het waren grote houten apparaten met een leren balg en de opnamen werden op glasplaten gemaakt. Beckers bezat bij deze camera meerdere objectieven, onder andere een tele-objectief. Het is mij niet duidelijk waarom deze toestellen nog zo lang zijn gebruikt. De eerste rolfilmcamera's waren al rond 1890 te koop en rond 1910 was hierin een ruime keuze, zowel wat technische mogelijkheden als ook prijs betrof. Verder valt op dat Andreas nog op een, ook voor die tijd, ouderwetse manier de opname maakte. Als zijn model gereed was nam hij het deksel van het objectief en telde de sekonden af om dan weer het deksel op het objectief te zetten. Dit was wel de gebruikelijke methode in de 19de eeuw. Rond 1928 brak de moderne tijd echter ook in Herkenbosch aan. De houten glasplatencamera werd afgedankt en een kleine rolfilmcamera werd gekocht. Vanaf dat moment is het oude fototoestel ook niet meer gebruikt.

Als er een film ontwikkeld moest worden of als er afdrucken gemaakt werde, werd de slaapkamer omgebouwd tot donkere kamer. Als doka-verlichting gebruikte Andreas een petroleumlamp met rood glas. Afdrucken werden met behulp van een contactafdrukraam gemaakt. Hiertoe werd de glasplaat of het filmnegatief samen met een vel fotopapier in een houten lijst gedaan. Deze werd dan in het zonlicht gezet. Na enige tijd was er een afbeelding ontstaan op het fotopapier. Het is niet duidelijk of Andreas ook over een vergroter beschikte.

Ter afsluiting van dit verhaal over Andreas nog enkele aanvullende gegevens. Andreas Hubertus Beckers werd op 24 februari 1891 geboren in Heer en is op 30 oktober 1962 in Herkenbosch overleden. Hij werkte aanvankelijk als telegrafist en later als haltechef bij 'het spoor'. De gegevens in dit artikel zijn afkomstig van Bart en Sjaak Beckers, zonen van Andreas.

De drie fotografen die in deze artikelenserie aan bod zijn gekomen hebben allemaal gebruik gemaakt van een houten glasplatencamera met een balg. Dit type camera was na de eerste wereldoorlog eigenlijk verouderd. Voor de amateur waren er camera's te koop die veel gemakkelijker te gebruiken waren. Deze hadden, op een enkele uitzondering na, het nadeel dat de fotograaf het beeld niet op een matglas kon bekijken. Bij de glasplatencamera's was het mogelijk de houder met de lichtgevoelige plaat te vervangen door een matglas. Hierop werd precies hetzelfde beeld als op de lichtgevoelige plaat geprojecteerd. Na het instellen werd het matglas weer vervangen door de lichtgevoelige plaat. Deze omslachtige methode maakte een nauwkeurige instelling mogelijk en voor J. Hilgers was het de reden om geen rolfilmcamera te gebruiken.

Rolfilmcamera's hadden echter ook een aantal voordelen. Zo was een fototoestel met een film voor bijvoorbeeld 12 opnamen veel minder zwaar dan een toestel met 12 glasplaten. Ook kan een rolfilm niet kapot vallen, iets dat meer dan eens is gebeurd met glasplaten. Verder hoefde men maar een sleuteltje rond te draaien om de film verder te transporteren. Bij glasplatencamera's moest men na iedere

opname de plaathouder verwisselen.

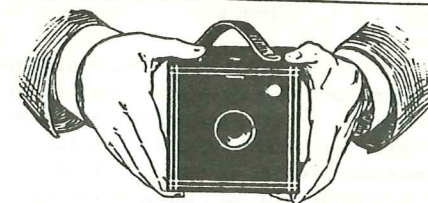
De eerste gemakkelijke rolfilmcamera voor amateurs was de Kodak. Deze boxcamera werd in 1888 op de markt gebracht. Al snel volgden er meerdere modellen, waaronder ook dichtklapbare balgcamera's voor rolfilm. Deze waren in dichtgeklapte toestand vrij compact en dit type camera is nog tot in de jaren '60 gemaakt.

Door de introductie van deze gemakkelijk te bedienen fototoestellen werd het voor iedereen mogelijk om foto's te maken. Het fotograferen werd ook bevorderd door de lage prijs waarvoor al camera's te koop waren. De bekende Brownie box kwam in 1900 op de markt en kostte in de USA maar \$ 1.00.

In de overgangsperiode van glasplaat naar rolfilm zijn een heleboel interessante fototoestellen gemaakt, die de nadelen van het systeem moesten opheffen.

Als u meer wilt weten over deze camera's kan ik het volgende boek aanbevelen: De camera: van Daguerre tot nu / Brian Coe. ISBN 90-6113 - 137 - 5. Iedere openbare bibliotheek kan u dit boek bezorgen. Verder kunt u rolfilmcamera's en andere fotospul zien in het HVR-streekmuseum, waar een vitrine is ingericht met fotografica. Van een eenvoudige boxcamera als Cart-ridge Hawk-eye tot de Agfa Standard. Verder een Bencini Comett II en Zeiss Ikon Box Tengor.

There is no Kodak but the Eastman Kodak.

Half the charm of a photographic outing is lost if one carries along several pounds of glass plates and holders and has every moment filled with anxiety for their safety.

Kodaks

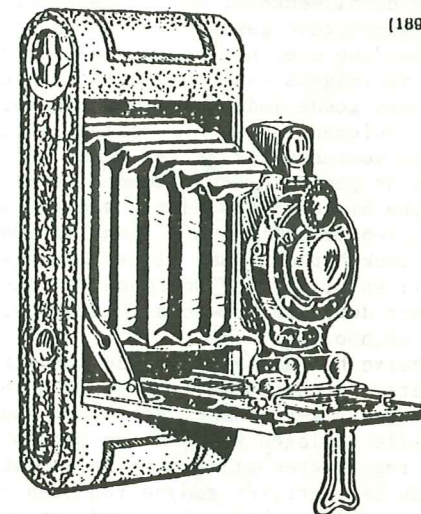
use non-breakable film cartridges, which weigh ounces where plates weigh pounds.

KODAKS \$5.00 to \$35.00.

Catalogues free at agencies or by mail.

EASTMAN KODAK CO.
Rochester, N. Y.

(1898)

rolfilmcamera ± 1925.